

1.12.2020

EOAK/6230/2019

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Jarmo Hirvonen

PÄÄTÖSNEUVOTTELUIDEN SALASSAPITO

1 KANTELU

Kantelija on arvostellut ja pyytänyt tutkimaan Helsingin hovioikeuden presidentin menettelyä. Kantelija on kertonut, että hovioikeuden hallintoon kuuluva henkilö oli hovioikeuden presidentin pyynnöstä käynyt noutamassa asian X/X valmistelusta vastanneelta jäseneltä nähtäväkseen jutun asiakirjavihon ja ratkaisukokoonpanon jäsenillä kiertäneen tuomiokonseptin. Tuomiokonseptista, joka oli sisältänyt neuvottelusalaisuuden piiriin kuuluneita kannanottoja, oli otettu presidentille myös kopio. Kantelija on katsonut presidentin menettelyllään oikeudettomasti loukanneen tuomioistuimen neuvottelusalaisuutta.

2 SELVITYKSET

Kantelun johdosta on hankittu selvitys hovioikeuden presidentiltä ja lausunto korkeimmalta oikeudelta. Selvitys ja lausunto on toimitettu kantelijalle vastinepyynnön yhteydessä.

Hovioikeuden presidentti on antamassaan selvityksessä todennut, että kantelussa kerrotut tapahtumat pitivät sinänsä paikkansa. Menettely oli liittynyt presidentin tietoon saatettuihin tapahtumiin 19.9.2019 hovioikeuden toimitilojen kolmannen kerroksen kahviautomaatilla, jossa olivat olleet paikalla asian X/X ratkaisukokoonpanoon kuuluneet kantelija (puheenjohtaja), hovioikeudenneuvos A (valmistelusta vastannut jäsen) ja asessori (välijäsen). Käydyssä keskustelussa kantelija oli presidentin saamien tietojen mukaan mahdollisesti epäasiallisesti arvostellut asessorin välijäsenenä konseptiin liittämää uusia perusteluja sisältänyttä lappua ja sen sisältöä sekä tähän liittyen myös asessorin oikeudellista asiantuntemusta ja puutteellista talon tapojen tuntemusta.

Selvitettyään asiaa sähköpostitse ja suullisesti keskusteluun osallistuneilta kokoonpanon jäseniltä presidentti oli hankkinut nähtäväkseen myös jutun tuomiokonseptin. Ratkaisuaan presidentti on perustellut muun muassa seuraavasti:

”Kun oli nähtävissä, että selostettu tapahtuma oli saanut alkunsa asessorin kirjoittamasta ratkaisuehdotuksesta, pyysin häneltä sen nähtäväkseni.

Tarkoitus oli näin saada jonkinlainen käsitys, oliko asessorin teksti

esimerkiksi asian laajuuteen nähden ylimitoitettun pitkä tai yksityiskohtainen taikka sekava, mikä olisi voinut selittää kokoonpanon puheenjohtajan ärsyyntymistä. Jos näin olisi ollut, keskustelu olisi tämän jälkeen enemmän koskenut mahdollista epäasiallista käytöstä kuin sitä että arvostelulla olisi pyritty painostamaan asessoria. Pidin ratkaisuehdotuksen lukemista tässä erityisessä tilanteessa tarpeellisena myös asessorin oikeusturvan vuoksi. Asessori oli juuri tuolloin aloittanut kolmannen vuoden asessorin virassa ja tärkeät tuomarivuran valinnat olivat hänellä pian edessään. Epämääräinen ja voimakas arvostelu voi jäädä elämään ja vaikeuttaa hänen urakehitystään.

Muistaakseni hovioikeudenneuvos A:ta kuultaessa tuli tietoon, että kantelija oli toimittanut asessorin laatiman konseptin hovioikeudenneuvos A:lle kokonaisuudessaan yliviivattuna. Suhtauduin tähän tietoon siinä tilanteessa vakavasti. Pidin menettelyä arveluttavana ja mielestäni siinä oli jopa nöyryyttäviä piirteitä. Kollegiossa kullakin jäsenellä on itsenäinen ja tasavertainen mielipide, jota muiden on kunnioitettava. Kollegan ratkaisutekstiin voidaan tehdä muutoksia ja se voidaan tietenkin jättää kokonaan hyväksymättä, mutta kollegan koko tekstin yliviivaaminen voidaan ymmärtää toisen mielipiteen epäkunnioittavaksi mitätöimiseksi. Pyysinkin saada hovioikeudenneuvos A:lta nähtäväkseni tämän yliviivatun konseptin. Halusin näin tarkistaa konseptista, miten yliviivaus oli tehty ja oliko sille jokin "hyväksyttävä syy", esimerkiksi merkintä omasta korvaavasta "lapusta" tai viittaus yliviivatun tekstin sisällyttämisestä osana uutta tekstiä tai "lappua", mikä ehkä voisi poistaa epäilyt painostuksesta ja epäkunnioituksen osoittamisesta. Muuta en konseptista katsonut."

Korkeimman oikeudella ei ole ollut lausunnossaan huomautettavaa hovioikeuden presidentin antaman selvityksen johdosta. Korkein oikeus on kuitenkin pitänyt selvänä, että päällikkötuomarin on käytettävä asemaansa ja tehtäviinsä perustuvia oikeuksia erityisen huolellisesti harkiten ja varovaisesti menetellen silloin, kun kysymys on vireillä olevasta lainkäyttöasiasta.

Kantelija on antanut vastineen presidentin selvityksen ja korkeimman oikeuden lausunnon johdosta. Kantelija on vastineessaan todennut muun ohella seuraavaa:

"Minun on siis epäilty painostaneen tai jopa nöyryyttäneen asessoria suullisesti tuossa tilanteessa. Olen tämän kiistänyt, eikä minuun ole kohdistettu asian johdosta mitään kurinpito- tai muita toimenpiteitä. Keskustelussa asessorin ja vvj:n kanssa ei käsillä ole ollut akti tai tuomiokonsepti kannanottoineen. Tapahtuma ei siis ole liittynyt tuomiokonseptin sisältöön ja siinä esitettyihin kannanottoihin. Edes sellaiset epämääräiset seikat, jotka hovioikeuden presidentin selvityksen mukaan voisivat oikeuttaa – vastoin selvää lain kirjainta – hankkimaan tiedon päätösneuvotteluiden

sisällöstä, eivät varmuudella täyty. Tuomiokonseptissahan on kahden muunkin tuomarin kannanottoja päätösharkinnasta, ja presidentti on haetuttanut käyttöönsä koko aktin konseptineen, jolloin hänellä on ollut mahdollisuus lukea kaikkien kokoonpanon jäsenten kannanotot. Jos olisin menetellyt suullisesti epäasiallisesti, moite ja tutkinta voidaan kohdistaa vain tähän menettelyyn. Huomioon on otettava, että toisessa vaakakupissa on ehdottomassa muodossa lainsäädännössä turvattu päätösneuvotteluiden salassapito.

Olin kirjoittanut konseptiasiakirjoihin oman lyhyen lapun, jossa perustelin sitä, miksi hyväksyin vj:n kirjoittamat perustelut ja miksi siis yliviivasin asessorin uuden tekstin. Merkintätapa on ollut tavallinen. Siinä tilanteessa siis näytti siltä, että tuomio tulee kirjoitettavaksi kahden jäsenen hyväksymän tekstin mukaisena eikä siis vain minun kantani mukaan. Olin perustellut, miksi yliviivasin asessorin tekstin, eikä tämä voinut olla epäkorrektia puhumattakaan siitä, että se olisi ollut nöyryyttävää tai halventavaa.”

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumatiedot

Keskeiset tapahtumatiedot ovat riidattomia ja ilmenevät edellä selostetusta kantelusta ja presidentin selvityksestä.

Helsingin hovioikeuden toimitilojen kolmannen kerroksen kahviautomaatilla aikaisin aamulla 19.9.2019 käyty keskustelu, johon liittyviä tapahtumia presidentti on pyrkinyt selvittämään, on liittynyt hovioikeudessa vireillä olleeseen pahoinpitelyä ym. koskeneeseen rikosasiaan X/X, jonka kokoonpanoon kantelija ja edellä mainitut hovioikeudenneuvos A ja asessori ovat kuuluneet. Asiassa on ollut yksi muutoksenhakija eikä se ole ollut erityisen laaja tai vaikea.

Asiassa on toimitettu pääkäsittely 3.6.2019. Pääkäsittelyn jälkeen rikosseuraamuslaitos on toimittanut 11.7.2019 hovioikeudelle seuraamusselvityksen yhdyskuntapalvelua varten. Asia on seuraamusselvityksen saamisen jälkeen ratkaistu istunnossa 4.9.2019, minkä jälkeen tuomiokonsepti on kiertänyt valmistelusta vastaavalta jäseneltä välijäsenenä toimineelle asessorille ja edelleen puheenjohtajana toimineelle kantelijalle. Keskustelu kahviautomaatilla on liittynyt konseptikierron siihen vaiheeseen, kun konsepti oli edennyt kierrolla puheenjohtajalle.

Osaston johtajana toiminut hovioikeudenneuvos B on 19.9.2019 tullut kertomaan presidentille, että hänen osastollaan yksi lainkäyttökokoonpanon jäsen, asessori, oli kokenut kokoonpanon puheenjohtajana toimineelta kantelijalta epäasiallista käytöstä samana aamuna. Saadun ilmoituksen jälkeen asessoria ja kokoonpanon kolmatta jäsentä hovioikeudenneuvos A:ta on pyydetty kertomaan tapahtumasta

sähköpostilla. Tämän jälkeen presidentti on keskustellut kummankin kanssa erikseen apulaishallintopäällikön läsnä ollessa ja tehdessä kuulemisista muistiinpanoja. Kantelijan kanssa vastaava keskustelu on käyty 10.10.2019. Presidentin lisäksi läsnä ovat tuolloin olleet edellä mainittu osaston johtaja, kansliapäällikkö ja hovioikeuden työsuojeluvaltuutettu. Aessori on kutsuttu vielä uudelleen keskusteluun 19.11.2019. Keskusteluun ovat hänen lisäkseen tuolloin osallistuneet presidentti, osaston johtaja ja kansliapäällikkö.

Presidentti on hankkinut nähtäväkseen kysymyksessä olevan jutun konseptin lappuineen ilmeisesti lokakuun 2019 kuluessa.

Asian X/X muutoksenhakija on peruuttanut valituksensa 25.11.2019. Ratkaisu, joka oli tehty 4.9.2019, on sen vuoksi peruutettu ja asia on ratkaistu uudelleen. Hovioikeus on 27.11.2019 antanut ratkaisun, jossa on todettu lausunnon antamisen valituksesta rauenneen ja käräjäoikeuden tuomion jäävän näin ollen pysyväksi.

Presidentin suorittama kahviautomaatin tapahtumien selvittäminen ei ole johtanut kurinpitotoimiin tai muihinkaan kantelijaan kohdistettuihin toimenpiteisiin.

3.2 Neuvottelusalaisuuden tarkoitus ja sisältö

Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain ([370/2007](#)) 3 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan tuomioistuimen neuvottelulla tarkoitetaan tuomioistuimen jäsenten ja esittelijän ratkaisun tekemistä varten käymiä neuvotteluja. Lain 23 §:n mukaan tuomioistuimen neuvottelu ja äänestys toimitetaan asianosaisten ja yleisön läsnä olematta. Neuvottelun sisältö on pidettävä salassa.

Edellä mainitun lain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä ([HE 13/2006](#) vp, s. 28) neuvotteluista on todettu seuraavaa:

”Tuomioistuimen neuvottelu -käsitteen piiriin ei siten kuulu pelkästään pääasiassa annettavan ratkaisun harkitsemiseksi oikeudenkäynnin päätteeksi käytävä neuvottelu, jota oikeudenkäymiskäärän 24 luvun 8 §:n mukaan kutsutaan päätösneuvotteluksi. Tämän lisäksi käsitteen piiriin kuuluvat myös kaikki muut neuvottelut, joita tuomioistuimen sisällä käydään oikeudenkäynnin kuluessa ja jotka liittyvät jollain tavalla itse oikeudenkäyntiin ja sen kuluessa tehtäviin ratkaisuihin tai pääasiassa tehtävään ratkaisuun. Tuomioistuimen neuvottelu voidaan toteuttaa perinteisen kaikkien oikeuden jäsenten ja esittelijän läsnä ollessa tapahtuvan keskustelun lisäksi myös muulla tavoin, esimerkiksi sähköpostiviestien välityksellä.”

Saman lain 9 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan oikeudenkäyntiasiakirja on pidettävä salassa siltä osin kuin se sisältää tietoja tuomioistuimen neuvottelusta. Lain 12 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan edes asianosaisella ei ole oikeutta oikeudenkäyntiasiakirjoihin siltä osin kuin niihin sisältyy tietoja tuomioistuimen neuvottelusta.

Vakiintuneesti on katsottu, että muutoksenhakutuomioistuimen perinteisellä konseptikierrolla konseptiin tehdyt merkinnät ja huomautukset sekä ratkaisuluonnosta täydentävät laput kuuluvat neuvottelusalaisuuden piiriin. Sama pätee soveltuvin osin myös sähköiseen asiakirjakiertoon.

Neuvottelusalaisuutta pidetään tärkeänä tuomioistuinten riippumattomuuden ja ratkaisujen perusteellisen harkinnan sekä ratkaisutoiminnan laadun turvaamisen kannalta ([HE 13/2006](#) vp, s. 42, [LaVM 19/2014](#) vp, s. 11 ja [LaVL 14/1998](#) vp, s. 4/II).

Tuomioistuinten neuvottelusalaisuus on yksi harvoista poikkeuksista oikeudenkäynnin asianosaisen muuten kattavista tiedonsaantioikeuksista ([KKO 1998:35](#), [2001:53](#) ja [2001:64](#)). Edellä mainitut korkeimman oikeuden ratkaisut on annettu ennen nykyisten säännösten voimaantuloa. Nykyisin asianosaisella ei ole oikeutta saada neuvottelusalaisuuden piiriin kuuluvia tietoja edes tuomioistuimen luvalla.

Lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä neuvottelusalaisuuteen liittyvien intressien on siis arvioitu olevan jopa painavampia kuin asianosaisen intressi kontrolloida prosessuaalisten oikeuksiensa toteutumista.

Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä neuvottelusalaisuutta on pidetty tärkeänä. Ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, että esittelevän tuomarin (conseiller rapporteur) laatima kirjallinen oikeudellinen analyysi ja päätösehdotus kuuluvat neuvottelusalaisuuden piiriin (ks. 31.3.1998 annettu [tuomio](#) Reinhardt ja Slimane-Kaïd v. Ranska nrot 22921/93 ja 23043/93 sekä 14.10.2003 annettu [tuomio](#) Lilly France v. Ranska nro 53892/00).

Tuomioistuimen ratkaisukokoonpanon toiminnan kannalta on tärkeää, että neuvotteluissa voidaan esittää sellaisiakin ajatuksia, jotka eivät vielä päätösharkinnan alkuvaiheessa ole loppuun asti punnittuja ja lopullisia, mutta jotka vievät ratkaisuun liittyvää kysymyksenasettelua ja argumentaatiota eteenpäin. Mikäli olisi mahdollista, että ratkaisukokoonpanoon kuuluvien jäsenten alustavatkin kannanotot, ainakin kirjallisen muodon saaneet, voisivat tulla myöhemmin julkisiksi, tämä todennäköisesti rajoittaisi tuomareiden väliseen keskusteluun liittyvän ilmaisen vapautta ja erilaisten näkökulmien ja ajatusten esiin tuomista (ns. chilling effect).

Mikäli tuomareiden päätösneuvotteluissa esittämät kannanotot tulisivat julkisiksi jo ennen ratkaisun antamista, tuomareiden työrauha ja riippumattomuus saattaisivat vaarantua erilaisten ulkoprosessuaalisten vaikuttamisyriyten ja julkisuudessa käytävän keskustelun tai jopa määrittämisen ja uhkailun johdosta.

Neuvottelusalaisuuden tarkoitus kytkeytyy nähdäkseni myös ajatukseen tuomioistuimen ratkaisun julkilausuttujen perustelujen tyhjentävyydestä; muilla kuin julistetuilla tai kirjoitetuilla perusteluilla ja niistä ilmenevillä punninnoilla ei ole merkitystä.

Neuvottelusalaisuuden ohella tuomioistuimen päätösneuvotteluihin liittyy muitakin menettelytapoja ja rakenteita, joiden tarkoituksena on edistää tuomareiden itsenäistä ajattelua ja ajatusten ilmaisemisen vapautta. Esitettävien näkemysten monipuolisuutta pyritään tukemaan esimerkiksi sillä, että monijäsenisissä tuomioistuimissa nuorimmat tuomarit ilmaisevat näkemyksensä ensin, jolloin he eivät voi tietoisesti tai tiedostamattaan mukauttaa kannanottojaan vanhempien kollegoiden ennen heitä esittämiin näkökantoihin.

Ratkaisukokoonpanon itsenäisyys myös saman tuomioistuimen muihin kuin ratkaisukokoonpanoon kuuluviin tuomareihin ja päällikkötuomariin nähden on sekin rakenteellinen tekijä, joka turvaa kokoonpanoon kuuluvien tuomareiden päätöksenteon riippumattomuutta. Tuomioistuimen riippumattomuutta koskevan vaatimuksen on katsottu koskevan myös tuomioistuimen kokoonpanoa yksittäisessä asiassa. Tuomioistuimen riippumattomuuden turvaaminen edellyttää muun muassa takeita sille, että ratkaisut tehdään kussakin yksittäistapauksessa vapaana ulkopuolisesta vaikuttamisesta (ks. myös oikeusasiamies Petri Jääskeläisen päätös 16.2.2011 dnro [1933/2/10](#)).

Korkein oikeus on ratkaisussaan [KKO 2002:68](#) todennut, että oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeita koskevat periaatteet edellyttävät, että yksittäisen asian tutkimiseen ei pidä osallistua edes sellaisten samassa tuomioistuimessa työskentelevien henkilöiden, joita ei ole asianmukaisesti määrätty jutun käsittelystä vastaavaan ja ratkaisusta ilmenevään kokoonpanoon.

Neuvottelusalaisuuden merkitys liittyy inhimillisen toiminnan tasolla edellä todetuin tavoin siihen, ettei tuomarin tarvitse pelätä joutuvansa päällikkötuomarin edessä tai missään muussakaan tilanteessa tilille siitä, mitä hän on päätösneuvotteluissa kollegoiden kesken luottamuksellisesti sanonut tai kirjoittanut. Päätösneuvottelut voivat olla epämuodollisia. Niissä esitetyt kannanotot voivat olla tahallisenkin provosoivia keskustelun herättämiseksi.

Kollegiomuodossa toimivien tuomioistuinten sisäiseen käyttäytymisetikettiin kuuluu, ettei samaan kokoonpanon kuuluvan toisen jäsenen painostamista tai taivuttelua oman kannan puolelle pidetä suotavana. Vilkaskin keskustelu parhaasta ratkaisuvaihtoehdosta kuuluu kuitenkin asiaan.

Kollegiaalisissa tuomioistuimissa on perinteisesti lähdetty siitä, ettei tuomarille kuuluvan harkintavallan puitteissa esitettyjä toisen jäsenen näkemyksiä sanota vääriksi vaan niitä kunnioitetaan myös niissä tapauksissa, joissa kannanottoja pidetään vähemmän onnistuneina. Aessorien mukaantulo hovioikeuksien ratkaisukokoonpanoihin on kuitenkin saattanut jossain määrin muuttaa tilannetta sen vuoksi, että asessorin virka on kouluttautumisvirka, johon olennaisesti kuuluu vanhempien tuomareiden antaman palautteen saaminen ja siitä oppiminen. Saattaa olla, että asessorien rooli rinnastuukin tässä suhteessa pikemminkin esittelijän kuin hovioikeudenneuvoksen perinteiseen

rooliin. Esittelijälle annettu palaute on hovioikeuksissa ja ylimmissä oikeusasteissa perinteisesti saattanut olla hyvinkin suoraa eikä esimerkiksi esittelijän mietinnön yliviivaaminen ja korvaaminen jäsenen lapulla ole ollut käytännössä harvinaista.

Neuvottelusalaisuus ei välttämättä kata kaikkea sitä, mitä sanotaan yleisöltä suljetussa istuntosalissa punaisen valon palaessa tai kirjoitetaan jutun konseptikierrolla asiakirjavihkoon sisällytettäviin lappuihin tai muihin papereihin taikka lisätään sähköisellä asiakirjakerrolla asiakirjan huomautuksiin. Mikäli tuomarin esittämän kannanoton tai viestin sisältö ei lainkaan liity käsiteltävänä olevan jutun ratkaisemiseen, se ei nähdäkseni myöskään kuulu neuvottelusalaisuuden piiriin (ks. [LaVM 19/2014 vp](#), s. 11). Toisaalta kuitenkin kaikki jutun ratkaisemiseen liittyvät keskustelut esimerkiksi tuomioistuimen taukotiloissa kuuluvat neuvottelusalaisuuden piiriin.

Oikeusasiamies Petri Jääskeläisen 6.5.2010 antamassa [ratkaisussa](#) (dnrot 945/4/08 ja 172/4/09) on ollut kysymys hovioikeuden pääkäsitelyn tauolla istuntosalissa käydystä jäsenten keskustelusta, joka on erehdyksessä tallentunut ja toimitettu asianosaiselle tallenteena. Oikeusasiamies on katsonut keskustelun kuuluneen neuvottelusalaisuuden piiriin arvioituaan tilannetta seuraavasti:

”Kyse on tuomioistuimen jäsenten esitettyyn todisteluun liittyvästä välittömästä ja luottamuksellisesta ajatustenvaihdosta. Inhimillisenä toimintana tähän nähdäkseni voi kuulua myös sellaista sananvaihtoa, jota ei tarkoiteta kenenkään ulkopuolisen tietoon ja jonka funktio voi joskus olla pikemminkin tuomarin ajatusten ja vaikutelmien purkaminen kuin varsinainen ratkaisun muodostamiseen tai tuomion perusteluihin liittyvä asiasisältöinen tai -tyylinen argumentaatio.

Tuomioistuimen neuvottelusalaisuuden luonteen johdosta valtion virkamieslain 14 §:ään perustuvat myös tuomaria koskevat käyttäytymisvelvollisuudet eivät mielestäni voi määrittää tai rajoittaa sitä, mistä seikoista ja millä tavoin tuomioistuimen ratkaisukoonpanoon kuuluvat henkilöt voivat luottamuksellisesti keskustella.”

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuimen päätösneuvottelun sisällöstä ei saa todistaa. Kielto on kirjoitettu lakiin ehdottomaan muotoon.

Todistelua koskevien oikeudenkäymiskaaren säännöksiä uudistamista valmistelleeseen todistelutoimikuntaan jäsenenä kuulunut asianajaja Markku Fredman on viitannut toimikunnan oikeusministeriölle 9.11.2012 luovuttamaan [mietintöön](#) jättämässään eriävissä mielipiteessään korkeimman oikeuden ratkaisuun [KKO 2008:95](#) asiassa, jossa oli esitetty todistelua käräjäoikeuden päätösneuvottelun tapahtumista sen selvittämiseksi, oliko käräjäoikeuden lautamies rikkonut virkavelvollisuutensa. Fredman totesi tähän liittyen eriävissä mielipiteessään muun ohella seuraavaa:

”Toimikunnan enemmistö ehdottaa säännöstä, jonka mukaan tuomioistuimen neuvottelusalaisuutta ei voisi murtaa missään tilanteessa. Mietinnön yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että nyt esitetty säännös vastaisi oikeuskäytännössä omaksuttua kantaa. Kuitenkin korkein oikeus on tapauksessa KKO 2008:95, ratkaistessaan kysymystä käräjäoikeuden lautamiehen syyllistymisestä virkarikokseen, siteerannut tuomion kohdissa 22–24 jutun todistelussa ilmennyttä käräjäoikeuden päätösneuvotteluiden sisältöä.

Toimikunnan enemmistön kanta tarkoittaisi sitä, että tuomioistuimen jäsenten päätöksenteon yhteydessä tekemät rikokset saatettaisiin käytännössä rikosoikeudellisen immunitetin piiriin. Toisaalta edes rikoksesta epäilty lautamies ei nähtävästi voisi vedota siihen, että luotti ammattituomarin päätösneuvotteluiden kuluessa antamaan tietoon käräjäoikeuden tuomittua rangaistusasteikon ylittävän seuraamuksen.

Mielestäni ei ole perustetta säätää tällaista immunitettia. Tuomioistuimen jäsen voi syyllistyä esim. syrjintärikokseen (RL 11:11) tai hän voisi yllyttää muita oikeuden jäseniä vastaanottamaan hänelle jo annettu lahjus, jotta asia ratkaistaisiin tietyllä tavalla. Myös tällaiset rikokset tulee voida tutkia ja käsitellä oikeudessa.”

3.3 Neuvottelusalaisuus ja presidentin tehtävät

Edellä kohdassa 3.2 esitetyn perusteella voidaan todeta, että neuvottelusalaisuuden suoja on voimassa olevassa laissa säädetty ehdottomaksi. Sääntelyyn ei sisälly hovioikeuden presidentin tehtäviin liittyviä poikkeuksia. Siitä huolimatta asian arvioinnissa ei voida sivuuttaa sitä erityisasemaa, joka presidentillä hovioikeuden päällikkötuomarina on.

Selvyyden vuoksi totean, eduskunnan oikeusasiamiehellä samoin kuin valtioneuvoston oikeuskanslerilla on perustuslain 111 §:n 1 momentin perusteella katsottu olevan oikeus laillisuusvalvontaa varten saada tietoja myös tuomioistuimen neuvottelusalaisuuden alaisista tiedoista.

Tuomioistuinlain ([673/2016](#)) 8 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuinta johtaa ja sen tuloksellisuudesta vastaa päällikkötuomari. Saman luvun 2 §:n mukaan päällikkötuomari huolehtii tuomioistuimen toimintakyvystä ja sen kehittämisestä. Hän asettaa tuomioistuimen tulostavoitteet ja huolehtii niiden toteutumisesta. Päällikkötuomarin tulee valvoa oikeusperiaatteiden soveltamisen ja laintulkinnan yhdenmukaisuutta tuomioistuimen ratkaisuissa. Päällikkötuomari osallistuu lainkäyttöön siinä määrin kuin hänen muut tehtävänsä sen sallivat.

Oikeudenkäymiskaaren ([4/1734](#)) 2 luvun 8 a §:n mukaan asian siirtämisestä hovioikeuden täysistuntoon tai vahvennettuun istuntoon päättää hovioikeuden presidentti. Jos hovioikeudessa asian ratkaisua istunnossa harkittaessa vallitseva mielipide poikkeaa korkeimman oikeuden tai hovioikeuden taikka toisen hovioikeuden omaksumasta

oikeusperiaatteesta tai lain tulkinnasta, asia tai sen osa voidaan siirtää käsiteltäväksi vahvennetussa istunnossa tai täysistunnossa. Myös muutoin periaatteellisesti merkittävä tai laajakantoinen asia tai sen osa voidaan siirtää täysistunnon tai vahvennetun istunnon käsiteltäväksi. Asiaa, jossa on toimitettu tai toimitettava suullinen käsittely, ei saa ilman erityistä syytä siirtää vahvennetun istunnon tai täysistunnon ratkaistavaksi.

Helsingin hovioikeuden [työjärjestyksen](#) 51 §:n mukaan presidentille on ilmoitettava hyvissä ajoin ennen ratkaisun antamista asiasta, joka voi tulla siirrettäväksi käsiteltäväksi vahvennetussa kokoonpanossa tai täysistunnossa. Presidentille on ilmoitettava myös ennen ratkaisun antamista asiasta, jolla on laajempaa oikeudellista merkitystä taikka joka on herättänyt erityistä julkista mielenkiintoa.

Työjärjestyksen 53 §:n mukaan presidentti päättää hovioikeuden ratkaisun julkaisemisesta.

Työjärjestyksen 49 §:n mukaan puheenjohtaja määrää hovioikeuden ratkaisun sanamuodon.

Työnantaja vastaa työturvallisuuslain ([738/2002](#)) mukaan siitä, että työpaikka on turvallinen ja terveellinen. Tämä edellyttää, että työnantaja on tietoinen työpaikan haitta- ja vaaratekijöistä ja niiden hallinnasta. Työhön liittyvät terveyshaitat voivat liittyä myös työntekijän henkiseen hyvinvointiin ja terveyteen.

Jos työssä esiintyy työntekijään kohdistuvaa hänen terveydelleen haittaa tai vaaraa aiheuttavaa häirintää tai muuta epäasiallista kohtelua, työnantajan on asiasta tiedon saatuaan käytettävissään olevin keinoin ryhdyttävä toimiin epäkohdan poistamiseksi (työturvallisuuslaki 28 §). Kysymys voi olla esimerkiksi kiusaamisesta tai muusta epäasiallisesta ja loukkaavasta kohtelusta työpaikalla. Kiusaamisella tarkoitetaan yleensä tilannetta, jossa työntekijä joutuu toistuvasti kielteisen, loukkaavan tai alistavan käyttäytymisen kohteeksi. Kiusaajaksi koettu ja kiusatuksi itsensä tunteva henkilö voivat nähdä tilanteen hyvinkin eri tavoin, jolloin työnantajan edustajan tehtäväksi jää tapahtumien selvittäminen mahdollisimman objektiivisella tavalla.

Viime kädessä vastuu työturvallisuusmääräysten noudattamisesta ja hovioikeustyöhön liittyvien haitta- ja vaaratekijöiden hallinnasta kuuluu päällikkötuomarina toimivalle presidentille.

3.4 Presidentin menettelyn arviointi

Asiassa on ollut kysymys hovioikeuden ratkaisukokoonpanon jäsenten kahviautomaatilla käymien neuvottelujen yhteydessä tapahtuneeksi epäillyn mahdollisen epäasiallisen toiminnan selvittämisestä työturvallisuuslain 28 §:n ja muiden päällikkötuomarille laissa asetettujen tehtävien perusteella. Presidentin toiminnan tarkoitus ja pyrkimys tapahtumien selvittämiseen eivät näin ollen anna aihetta arvosteluun.

Nähdäkseni tilanteen selvittämiseksi ei kuitenkaan ole ollut välttämättöntä saada tietoa siitä, mihin jutun ratkaisua koskevaan aineelliseen tai menettelylliseen erimielisyyteen keskustelu kahviautomaatilla oli liittynyt. Pääpiirteittäinen tapahtumiin johtaneisiin keskeisiin seikkoihin tutustuminen on kuitenkin tilanteen kokonaisarvioinnin kannalta saattanut olla tarpeen.

Presidentti on edellä kohdassa 2 selostetussa selvityksessään kuvannut syitä, jotka olivat johtaneet ensin asessorin kirjoittaman lapun ja sitten koko tuomiokonseptin hankkimiseen. Syyt ovat sinänsä olleet ymmärrettäviä, mutta en ole kuitenkaan vakuuttunut siitä, että konseptiin tehdyillä merkinnöillä tai yliviivauksen tavalla olisi asian selvittämisessä ollut niin suuri merkitys, että neuvottelusalaisuuden piiriin kuuluviin asiakirjoihin tutustuminen pelkästään tällä perusteella tai ylipäättänsä muutoinkaan olisi ollut oikeutettua.

Tapahtumainkulku ei viittaa siihen, että tuomiokonseptiin kohdistuneen presidentin kiinnostuksen syynä olisivat olleet hovioikeuden oikeuskäytännön yhtenäisyyden valvontaan tai vahvennetun jaoston mahdolliseen käyttöön liittyvät syyt.

Jos perusteltu epäily työntekijään kohdistuneesta epäasiallisesta kohtelusta herää, työnantajan on pyrittävä selvittämään, edellyttääkö asia työsuojelutoimenpiteitä. Selvää kuitenkin on, että asiaa on selvitettävä tuomioistuimen neuvottelusalaisuutta loukkaamatta. Tämä saattaa esimerkiksi epäiltyyn kiusaamisen liittyen olla vaikeaa, koska kiusaamiseksi koetut lausumat saattavat liittyä välittömästi jutun ratkaisemiseen tai perustelujen muotoilemiseen. En kuitenkaan pidä kovin todennäköisenä, että neuvottelusalaisuuden suojassa esiintyisi ainakaan laajassa mitassa tarkoituksellista epäasiallista kohtelua.

Pidän presidentin mahdollisuutta hankkia nähtäväkseen neuvottelusalaisuuden piiriin kuuluvaa asiakirjamateriaalia yleisesti arvioiden oikeudellisesti ongelmallisena. Ainakin tässä tapauksessa presidentin menettely on ollut myös harkitsematonta. Tapahtumat kahviautomaatilla ovat olleet riittävästi selvitettävissä muullakin tavalla. Korkeimman oikeuden tässä asiassa antamassa lausunnossa on todettu, että presidentin on toimittava erityisen huolellisesti harkiten ja varovaisesti menetellen silloin, kun kysymys on vireillä olevasta lainkäyttöasiasta. Presidentin hankkimat neuvottelusalaisuuden piiriin kuuluneet asiakirjat eivät ilmeisesti edes ole osoittautuneet tapahtumien selvittämisessä merkityksellisiksi.

4. TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.4 esittämäni käsityksen presidentin tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Helsingin hovioikeuteen toimitettavaksi edelleen presidentille, joka saamieni tietojen mukaan on siirtynyt eläkkeelle.

Kantelu ei anna minulle aihetta muihin toimenpiteisiin.